

K L A S S Z I K U S O K Ú J R A T Ö L T V E

27 - 32

ZÉTA KÖNYVE

Gárdonyi Géza:
A láthatatlan ember

Diánn

NEKED IS VAN EGY TÖRTÉNETÜNK

impreszum

A kiadvány Gárdonyi Géza *A láthatatlan ember* című regénye alapján készült a KultUp program keretén belül interaktív oktatási segédanyagként.

A kiadvány egy olyan fejlesztés szerves része, amelyben az irodalmi alkotáshoz oktatási óravázlat, valamint kisfilm is tartozik. Az oktatási csomagot elsősorban a *dráma és színház tantárgy* segédanyagaként ajánljuk, de alkalmazható az *irodalom tantárgy*hoz kapcsolódóan is.

Felelős kiadó: Kis Domonkos Márk
Déryné Program Közhasznú Nonprofit Kft.
Írta: Fazekas Piroska
Főszerkesztő: Timár András
Szerkesztő: Hutvágner Éva, Timár András
Kreatív vezető: Szabó Ádám
Projektvezető: Héjja Gábor
Grafika, tördelés: Járasi Anna
Vizuál: Brandtailor & Creativo

ISBN 978-615-6860-17-0

A kiadvány oktatási céllal készült, kereskedelmi forgalomba nem hozható.

© Minden jog fenntartva 2024

Déryné
program

DIÁNA

kultUp
BELENŐZÉS
A KULTÚRÁBA

Lázár Ervin
Program

tartalomjegyzék

Miről is szól?	4
De ugorjunk csak vissza!	6
Zéta, a szerencsétlenségek embere	8
Zéta szerelme	15
Kérdések a láthatatlanság körül	16
Rabszolgasors	20
Játsszunk!	22
Csak egy cím...	24
De mit olvasunk akkor?	30

Zéta és a nők	32
Kvíz!	36
Hun öltözködési lecke	38
Történelmi regény	40
A csaták	42
Felemelkedéstörténet – hullámhegyek és hullámvölgyek	44
Mitől jó egy diplomata?	46
Záró kérdések	48
Olvass tovább!	50

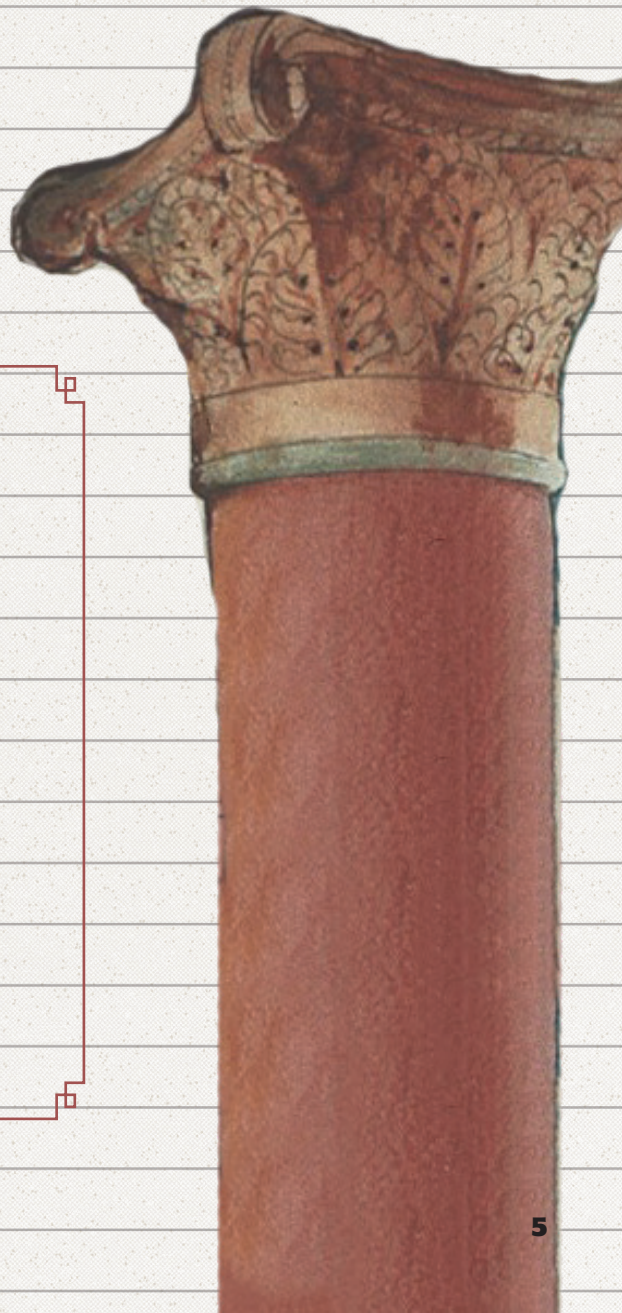
László Gyula: *A láthatatlan ember*, Magyar
Diafilmgyártó Vállalat, 1958.

Miről is szól?

Izgalmas kalandokon vezet át minket Zéta, az egykori görög rabszolga, történetünk hőse. Az ő sztorija igazi felemelkedés: rabszolgaként indul, de nagyon magasra tör – utazásai során eljut Attila hun király udvarába, megismerkedik az igaz szerelemmel, részt vesz tárgyalásokon és csatákban, rengeteget tanul és fejlődik, közben pedig sokat lát a világból. Igazi kalandfilmbe illő történet, nem?

tuđtađ?

A regény elótt egy „előszó” szerepel – azonban érdekes módon ez a regény szerves része, tehát nem a szerző előszaváról van szó, mint a korabeli történeti munkák és történelmi regények egy részében. A regényben Zéta írja ezt a kisebb bevezetést a saját „története” elé, amit szintén az ő tollából ismerünk. A regény így egycsapásra a „végéről” indul, hiszen az első sorokból megtudjuk azt is, hogy mi történt a főhóssel a regény cselekménye és a „napló” papírra vetése közti időben.

De ugorjunk csak vissza!

A regény elején megismerjük Zétát, a híresen jó nyelvérzéssel és emlékezőtehetséggel megáldott rabszolgát. Ő Priszkosz rétorral, az urával érkezik tolmácsként és segítőként Attila hun király udvarába. Bár diplomáciai küldetésük nem mondható sikeresnek, Zéta találkozik a korábban csak mesélésből ismert hun lánnyal, Emőkével, és beleszeret. Kettejük közt óriási a társadalmi szakadék, és Emőke sem látszik viszonzni az érzelmeket. Bár a szerelem kettejük közt teljességgel lehetetlen, Zéta csellel visszatér, és a lány apjának szolgálatába áll – bár a hun udvarban nincs helye egy hozzá hasonló tudósnek. A történet lassan sodorja Zétát a **catalaunumi csata** felé, ahol megsebesül, és bár kis híján ott marad, végül visszakerül a hun

táborba. Miközben lassan fény derül Emőke szerelmére Attila iránt, úgy derül fény Dzsidszia szerelmére is Zéta iránt.

A törést, immár a regény végén, Attila halála hozza el. A temetési szertartás előtt Emőke kérésére Zéta ruhát cserél a lánnyal, így a leány megy (talán tudtán kívül, talán szándékoltan) a halálba Attilával együtt, ugyanis a temetési szertartásban részt vevő szolgákat megölik, hogy a sír helye titokban maradjon. Dzsidszia és Zéta elmenekülnek a forrongó hun városból.

Zéta, a szerencsétlenségek embere

Zétát a regény eseményei után a jó szerencse kíséri: ezt az előszóból tudjuk. Sorsa magasra viszi, menekülő rabszolgából a király könyvtárosává válik. **Ez a regény meg nem írt része, aminek cselekménye a regény eseményei után történik!**

A regényben mást sem látunk, mint hogy a főhős miképp sodródik rosszabbnál rosszabb helyzetekbe – először csak a balszerencse és a rabszolgasors, később saját döntései miatt.

„Rabnak a kenyere
mindenütt keserű.”

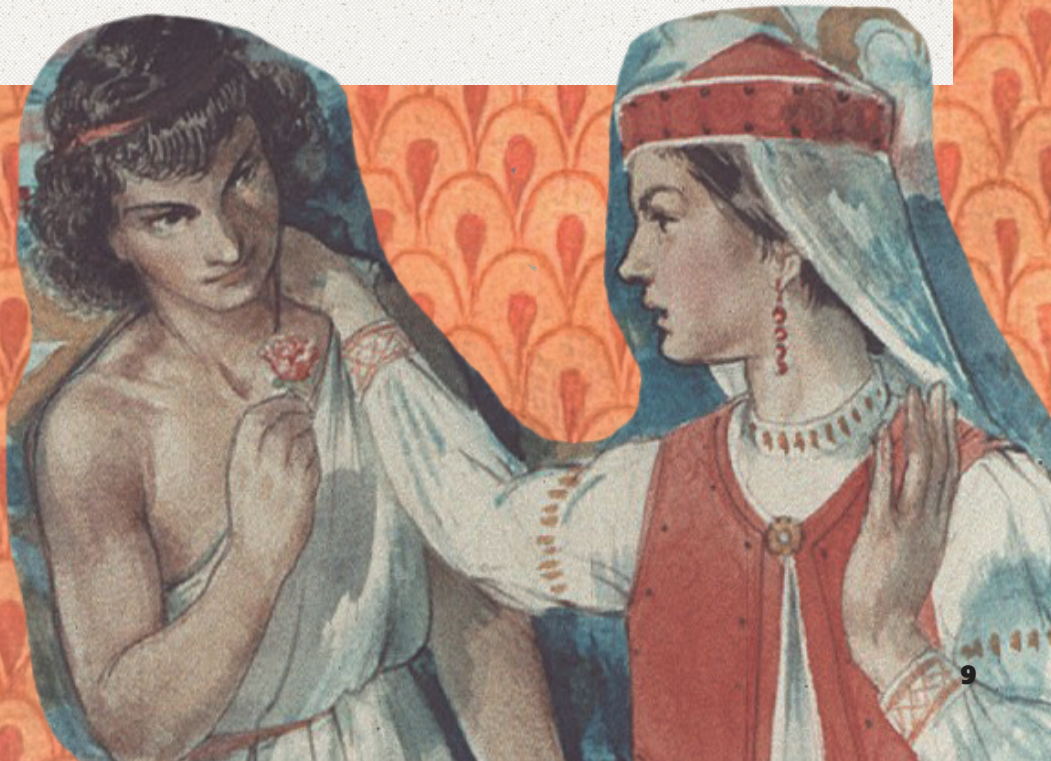
„- Köszönöm - bókoltam -,
lélegző halott vagyok.”

Nézzük csak, milyen rémségek történnék szerencsétlen sorsú főhősünkkel!

Zéta rabszolgasága a törvény szerint nem „örökké” szól: akkor, amikor Emőkével találkozik, fél éve van már csak hátra a rabszolgasorsból. S bár Zéta azt hiszi, fél éves ideje letelte után mint szabad ember lehet majd a szép lány közelében, érkezésének pillanatában Attila épp egy ellene szótt összeesküvés miatt új határozatra jut, ezentúl egyetlen római és görög rabszolgát sem szabadíthatnak fel.

Csáth (azaz a szeretett lány, Emőke apja, akinek Zéta „odaajándékozta” magát, csak hogy a lány közelében maradhasson) nem tudja, és nem is akarja értékelni Zéta képességeit. A fiú tanítónak kínálgatik a gyermekek mellé, de Csáth úgy gondolja, felesleges tudás lenne az nekik.

Zéta a csatában megsebesül, kis híján meghal.

Emőke többször is közli vele, hogy nem szereti, és nem csak a kettejük közt lévő társadalmi különbségek miatt.

Mikor visszamegy a hunokhoz a csata után, nem kerül jobb helyzetbe. Olyannyira nem, hogy Attila halálakor kinevezik annak kísérőjeként, tudván, hogy a rabszolgákat, akiket erre az útra küldenek, mind kivégzik majd. A kíséretbe választással a halálba küldnék őt.

Tudtán kívül, Emőkének engedelmeskedve maga helyett a szeretett nőt küldi a halálba, ugyanis Emőke ruhát cserél vele, így átveszi helyét a halotti menetben.

Nézd meg ezt a két levelet,

amit Zéta írt annak érdekében, hogy visszakerülhessen a vágyott nő, Emőke közelébe, és amivel elindította a balszerencse áradását saját sorsa felett. Mit gondolsz, meggondolatlan volt tőle? Ha összeveted a két levelet, milyen különbségeket láatsz az igaz szavak és a hamis mondatok közt? Másképp beszél Zéta, amikor „szívéből” szól?

„Tisztelettel Csáth úrnak.

Uram, az úton egyre azon gondolkodok, milyen derék, szíves ember vagy te, és hogy viszonznom illenék a jóságodat. Adtál nekem egy gyönyörű paripát, amelyért engem a császár is irigyelhet. Hát én meg egy rabszolgát adok neked; akiért Atilla irigyelhet téged. Még fél esztendeje van leszolgálni való, legyen az a fél éve a tiéd. Ez a rabszolga kincset ér. A memóriája olyan, mint a viasz. Száz különféle számot mondhatsz el előtte, utánad mondja. Száz idegen nevet mondhatsz el előtte, megtartja a fejében. Tud görögül, latinul és hunul. Jártas a históriában, filozófiában, geográfiában, grammatikában, retorikában és kalligráfiában. A neve Theofil, de én Zétának neveztem, s erre a névre szokott. Fogadd őt tőlem ajándékul.

Tisztelőd: Priszkosz rhetor”

„Priszkosz rhetornak, uramnak és atyámnak

Bármennyire szeretlek is, uram, el kell szakadnom tőled. Nem mondhatom meg, miért, de igen kérek: ne vádolj engem hálátlansággal. Mert könnyes szemmel gondolok én mindenkor a te jóságos jó szívedre, és áldom a nevedet.

Száz szolidust voltál kegyes nekem ajándékozni. Én ezt egy híján kivettem a tarsolyodból. Kérek, hogy ezért ne haragudjál. Az az egy a lónak az ára, amelyen eddig jártam, s amely nélkül nem mehetek el.

Isten veled! Élj boldogul!

Holtig szerető alázatos szolgád: Zéta”

Zéta szerelme

Mit gondolsz, miért érte meg Zétának, hogy a hun táborba szökött, kedves és szerető gazdáját hátrahagyta? Mi járhatott a fejében?

Válaszd ki, szerinted melyik állítás igaz!

- Zéta szerelme egy meggondolatlan, fiatal fiú fellángolása, viszonzatlan vonzalmáért kár volt bajba sodornia magát.
- Zéta először találkozott fellángoló érzelmekkel: normális, hogy mindent fel akart érte áldozni, ez az első szerelem természete.
- Zéta nem mindent akart feláldozni, hiszen azt hitte, fél év múlva mint szabad ember állhat a hun leány elé – pusztán a balszerencse az oka annak, hogy a sorsa rosszabbra fordult.

Kérdések a láthatatlanság körül

„Azután mondják meg majd ők is, hogy ismertek-e engem. Dehogyan ismertek! Az állatok ismerik egymást, az ember nem. Még Dzsidszia sem ismer engem, pedig feleségem és őrzőangyalom, s nyitva előtte fiókom és szívem egyaránt. De azért nem ismer. Az embernek csak az arca ismerhető, de az arca nem ő. Ő az arca mögött van. Láthatatlan. Egy leány tanított erre engem.”

Annak, hogy Gárdonyi ezt a címet választotta, több oka is lehet. **Az emberek egymás számára láthatatlanok:** a regény előszavában a narrátor, azaz Zéta felépíti azt az alapállítást, amely szerint minden emberi arc voltaképpen egy álarc. A külvilág számára a valódi személyiség soha nem mutatkozik meg teljesen, hiszen kicsit mindig más arcunkat mutatjuk. A cím így az ember egyediségére, megfejthetlenségére utal, és arra, hogy egy ember egy másik ember számára megismerhetetlen, láthatatlan.

**Karikázd be, szerinted melyik állítás igaz!
Több jó válasz is lehetséges!**

- 1.** A láthatatlanság arra utal, hogy lehetetlen külső tulajdonságok alapján megismerni egy másik embert.
- 2.** Zéta rabszolgaságára utal a „láthatatlan” jelző, tehát társadalmi helyzeténél fogva marad mindvégig a háttérben, annak ellenére, hogy ő maga a főszereplő. A főszereplő láthatatlansága adja a mű egyik alapfeszültségét.
- 3.** Láthatatlan Zéta amiatt is, mert a magasabb társadalmi réteg nem fogadja be, holott tudásával kiemelkedik közülük.
- 4.** Zéta szerelme Emőke részéről viszonzatlan marad, hiszen láthatatlanná kell válnia ennek az érzésnek a köztük lévő társadalmi különbségek miatt.

- 5.** A láthatatlanságot Zéta Emőkéhez köti, az ő megfogalmazásában a lány tanította meg a láthatatlanságra. De ki láthatatlan és kinek a számára? Emőke volt láthatatlan a fiú számára, mert rosszul ítélte meg őt? Vagy az alacsonyabban lévő a magasabban lévő számára? Zéta későbbi felesége nem volt ugyanúgy láthatatlan neki, mint Emőkének ő? Érdekes, hogy nem kapunk válaszokat, csak megfogalmazható kérdéseket.
- 6.** Zéta a csatákban is részt vesz, bátran szembeszáll az ellenséggel, mégis inkább megfigyelőként mesél a körülötte zajló eseményekről.
- 7.** Népszerű állításként jelenik meg Gárdonyival kapcsolatban, hogy a regénycím akár jelképezheti magát Gárdonyit is, akit közvetlen környezete „egri remetének” és „láthatatlan embernek” is nevezett magányt kedvelő, befelé forduló természete miatt.
- 8.** A cím utalhat arra is, hogy Zéta nem engedi láttatni önmagát, hogy hiába ő a szavak bajnoka, mégsem tudja elmesélni a történetét. Talán más ő, mint amit mutat, vagy mutatott.

Rabszolgasors

Messzi korok történelmének tűnik a rabszolgasors kérdése, holott a rabszolgaság „intézménye” átalakult formában manapság is létezik, a rabszolgaság története sajnos nem zárult le teljesen – annak ellenére sem, hogy hivatalosan a XXI. századra már tilos volt mindenhol.

Ismersz olyan könyveket vagy filmeket, ahol a rabszolgaság témája megjelenik? Tégy időutazást, és nézd meg a következő filmeket:

¹Ridley Scott: *Gladiátor*, 2000.

²Szász Attila: *Örök tél*, 2018.

³Steve McQueen: *12 év rabszolgaság*, 2013.

⁴Stan Lathan: *Tamás bátya kunyhója*, 1987.

⁵Stanley Kubrick: *Spartacus*, 1960.

Mikor játszódnak a történetek? Milyen jogai vannak – vagy éppen nincsenek – a szereplőknek? Boldogok? Elégedettek a sorsukkal? Hogy ábrázolják őket?

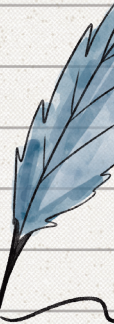
Nagy eltérés volt a különböző korszakok és területek rabszolgái közt. **Rabszolgának hívjuk azt,** amikor valakit a fogvatartója a tulajdonának tekint, korlátozza a mozgását, jogait, érzéseire és szükségleteire nincs tekintettel. Az illető nem tud elmenekülni, munkájáért nem kap pénzt.

De hogy is volt ez a korban? A hunok és a görögök másképp és másképp értelmezik a rabszolgákat

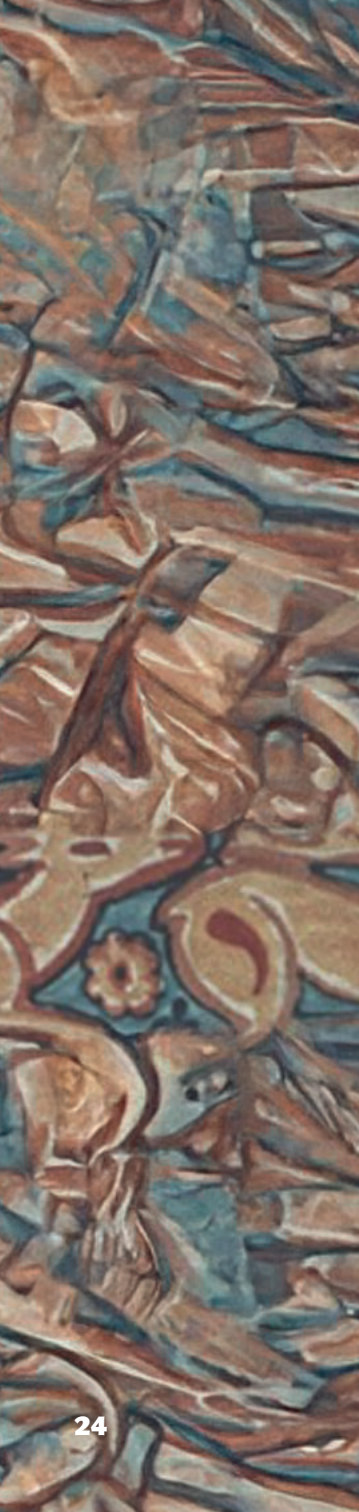
– de még az azonos népek közt is van különbség. A történet elején Zéta első családjánál a gyerekek szórakoztatására veszik meg őt, míg következő gazdája, Priszkosz számalomból hozza el erről a helyről, ahol biztos halál várta volna. Zéta tisztában volt saját jogi helyzetével, csak azért szökött vissza Csáthhoz, mert úgy gondolta, hogy fél év után szabad emberré válik. Ám a szeme előtt változott a jog, és vált örökössé a rabszolgasága.

Játsszunk!

Meg tudnád írni Zéta történetét Attila halálától a könyvtárosságig, amikor ezt írja magáról: „*Könyvtárosa ő a császárnak, és barátja a jeles Prizkosznak*”? Hogyan vált szökött rabszolgából a király könyvtárosává? Hogy találkozhatott régi gazdájával?

Csak egy cím...

A regénynek három címváltozata van: ezek különböző műfajokhoz, más és más értelmezésekhez vezethetnek.

„A regény címét sokáig nem találtam meg. Első címe volt: *Napenyészet*. Ezt üresnek láttam. A második: *Szerelem rabszolgái*. Ezt meg jókaisnak éreztem. Ezt is törültem. Legyen: *Láthatatlan ember*.”

Neked melyik tetszik a három közül?

- A hun leány*
- Napenyészet*
- Szerelem rabszolgái*

A következő játékban elképzeltük, mi lett volna, ha Gárdonyi Géza nem *A láthatatlan ember* címmel jelenteti meg könyvét. Vajon más lenne most a könyv tartalma? Vagy pusztán a cím miatt másra terelődne a figyelmünk? Más lenne a könyv borítója, fülszövege? Más kritikák születtek volna róla? Nézzük meg, milyen könyvek és milyen ajánlók születnének, ha Gárdonyi *A hun leány*, a *Napenyészet* vagy épp a *Szerelm rabszolgái* címet választja!

Gárdonyi Géza legújabb sikerkönyve Attila udvarába vezet minket. Zéta, a tudós rabszolga urával, Priskosszal érkezik eleink táborába. Ott szerencsétlenségére beleszeret egy hun leányba, Emókébe – de a homályból, a sok névtelen arc közül egy másik leány arca figyel rá vigyázón és szeretettel. Vajon a hun leány jelenthet-e mindent Zétának? Viszonozni fogja-e a szerelmét? Zéta érzései megváltozhatnak? A *remekíró* könyvéből kiderül, mire taníthat egy viszonzatlan szerelem.

a hun leány

„Fáklyák elalusznak, csillagok lehullnak./ Kedves hű szolgálid körüléd borulnak./ Fekete sötétség hun nemzetre támad,/ feketébb sötétség szívünkben a bánat.” Gárdonyi Géza legújabb remekművé történetében összezsap Kelet és Nyugat: a kettő közt pedig a szerelem harcosa, Zéta, a rabszolga áll. Vajon merre húzza a szíve, és merre az esze? Attila udvarában, Csáth nagyúr házában találod magad, kedves olvasó, hogy mindent megtudj erről a különös korról és egy igen különleges sorsú emberről!

napenyészet

Szerelmi láncot akasztunk a kezébe, olvasó! Attilát Emőke szereti, Emőkét Zéta, Zétát Dzsidszia. A szerelem rabszolgái ők, akik mindent megtennének legfőbb uruknak: az érzelmeiknek. De meddig tart egy ember szabadsága, ha a szíve hajtja? Gárdonyi Géza szerelmes regényében nem csak a hunok tarolják le a világot: nagyobb erőnek mutatkozik a szerelmi hevület.

SZERELEM RABSZOLGÁI

De mit olvasunk akkor?

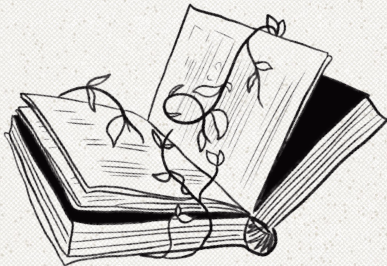
Vallomásos irodalom?

„Mindezt megírtam ebben a könyvemben, mintha gyónnék. A bölcsességemet is megítélhetik ebből, vagyis a bolondságomat, amelynél nagyobbat ember még nem követett el ezen a világon” – szól az előszóban Zéta. Eszerint a könyv nem csak életének meséje, de gyónása is az elkövetett hibáiról, ostobaságairól.

Szerelmes regény?

Amennyiben egy beteljesületlen és egy észre nem vett szerelem van az olvasó fókuszában.

Napló vagy én-regény?

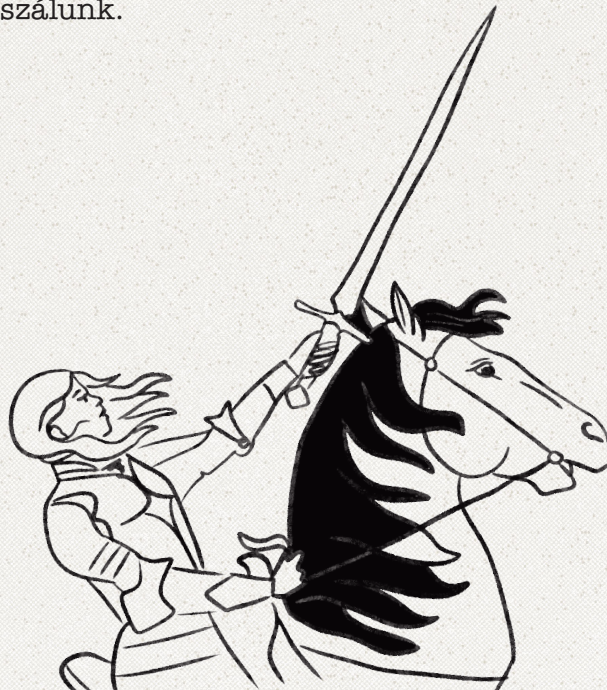
Ha Zéta jellemfejlődése áll érdeklődésünk középpontjában.

Felemelkedéstörténet?

Ha Zéta döntéseire és az ebből eredő cselekménysorra fordítjuk a figyelmünket.

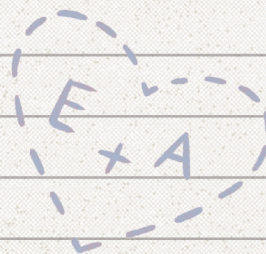
Történelmi regény?

Amennyiben a pontos harcászati leírásokra fókuszálunk.

Zéta és a nők

Zéta Emőkébe szerelmes, aki Attilába szerelmes. Dzsidszia Zétába szerelmes. Talán kimondható, hogy ez már nem is szerelmi háromszög – hiszen mindenki mást szeret, mint aki őt kedveli. Azt már láttuk, hogy Zétát miként döntötte romba az egyik szerelem, de az előszóból azt is tudhatjuk, hogy Dzsidszia végül boldogságot hoz a számára.

„Sokszor eltűnődtem, hogy mi is van azon az arcon, amely engem így elbűvölt?”

„Te áldott lélek, te női testben járó égi angyal! [...] Nem te voltál-e mindenkor az engem szerető, a hű, a miattam szenvedő, a nekem rendelt? És én mégsem láttalak.”

Hogy látja Zéta a két lányt, és hogy mutatja be a szöveg nekünk őket?

Emőkéről és Dzsidsziáról is változó leírásokat kapunk: Emőke hol szívtelennek és ridegnek tűnik, hol okosnak és szokatlanul önállóan. Dzsidsziát kezdetben ronda, piszkos rabszolgalánynak festi meg Zéta narrációja, akire szót is kár fordítani, de akiről tudjuk a regény eleje óta: **egykor felesége lesz.**

EMŐKE

„Mert olyan is volt ő, mint a nárciszvirág: csupa finomság, csupa fehérség, csupa poézis. A szomszéd szobában megint hallatszottak Csáth izmos lépései. Szétváltunk. Emőke a haján igazított. A szeme nyugodt volt, mint a tengerszem. Hát nem láthatatlan az ember?”

„Emőke lelkét én nem ismerem, csak egy női test az, amely kifordított az okosságomból.”

„Emőke is inkább komoly természetű volt, mint vidám.”

„A nyakán nefelejcsszín kis selyemkendő. Arcának őszibarackos

bársonyához az a kendő búbájosan illett. A fülecskéje piros volt, mint a szamóca, az orrocskája fehér és egyenes, mint a márványból faragott istenasszonyoké. És csak akkor láttam, hogy egy pirinkó kis lencse is van a bal arcán, a szeméhez közel.”

Emőke Zéta leírásában elérhetetlen, gyönyörű, nemes, néha ridegen viselkedik, néha érző szívet mutató fiatal lány, aki ugyan szánja Zétát, és sajnálja az iránta táplált érzelmeit is, de ő maga nem érez iránta semmit, amit nyíltan meg is mond neki.

DZSIDZSIA

„Csúnya, vézna kis barna leány volt,
és arca piszkos is. Kis szemtelen!”

„Ott volt Dzsidszsia is, s egy horgas orrú
vénlány rab, piros selyemkabátban.”

„Mi volt ő, mikor először láttam: füstös,
éretlen gyerkőc. Most az arca fehér és
gyöngéden piros. Fekete két szeme,
mint két fekete pillangó. A haja dús.
Keze, lába formás. Csak beleütődött a
szemem, és elámult rajta.”

Kvíz!

Karikázd be a rád illő válaszokat!

Egy idegen helyen vagy. A helyiek nyelvével még épp csak ismerkedsz. Mi az első dolgod?

- A. Az első emberbe beleszeretek, aki szembejön, lesz, ami lesz!
- B. Várom és megfigyelek, hiszen annyi mindent nem tudhatok még. Jobb, ha nem teszek meggondolatlan lépéseket.

A számomra az ideális partner...

- A. teljesen mindegy, hogy viszontszeret-e. A lényeg, hogy én láthassam, rajonghassak érte, a nyomában legyek.
- B. kölcsönösen szerelmes belém.

A legfontosabb, ha a párom keresem, hogy...

- A. legyen szép, ideális, az se baj, ha kicsit gőgös. Tetszenek az elérhetetlen érzelmek.
- B. legyen megértő, kedves, hűséges és okos. A közös életet nem lehet a külsőre építeni.

Megfejtés

Ha a válaszaid többségében az **A**-ra estek, akkor úgy gondolkodsz, mint főhősünk a történet elején, aki az elérhetetlen szerelem, azaz **Emóke** után futott.

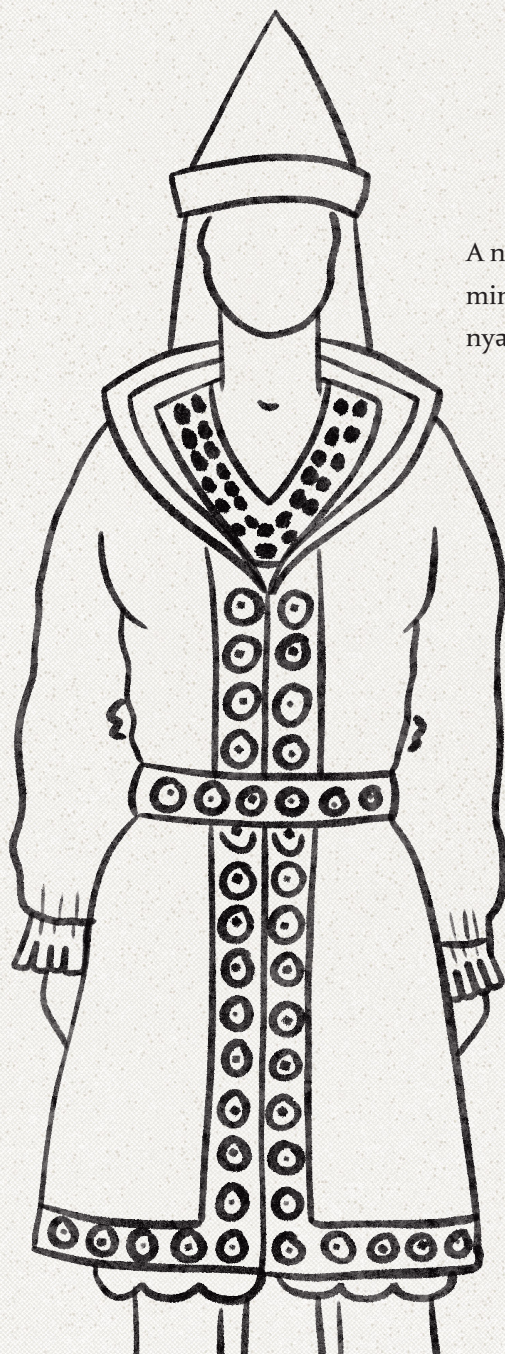
Ha a válaszaid többsége a **B**-re esett, akkor a te ideáloed **Dzsidzsia**, és a szerelem, amiben hiszel, inkább hasonlít a regény végén található, megállapodott boldogsághoz.

Hun öltözködési lecke

Gárdonyi Géza alaposan kiismerte a hun szokásokat és a korrajzot, a hunok öltözködéséről is sok szót ejt a regényben.

**Tudod, mit illik és mit nem illik
viselni a hun udvarban?**

A nők, és főleg a gazdagabb nők viseletét mindig ékszerek, hajdíszek, csatok, nyakékek egészítették ki.

A nők kabátkát, úgynevezett kazakot hordtak, illetve gombos köpenyt.

A nőies sziluettet pártaövvel emelték ki.

A viseletüknek része volt a bő nadrág, amit csizmába szorítva viseltek.

Történelmi regény

Tudjuk, hogy Gárdonyi minden nagyobb lélegzetű munkája előtt komoly történelmi kutatásokat végzett levéltárakban, könyvtárakban. Attiláról többször is közölt cikkeket, kutatásait a legpontosabb forrásokból építette fel, az eredeti helyszínre is elutazott, hogy minél pontosabb képet tudjon festeni a csaták, táborok területéről.

Tudtad, hogy az *Egri csillagok* írásakor még Isztambulban is járt? Szerinted egy történelmi regény megírásához mennyire kell ismerni az adott kor minden részletét?

A történelmi regény műfaja egyáltalán nem egyértelmű: nagyon is sokféle mű jelenhet meg itt. Történelmi regény, ami egy régebbi korszakban játszódik. No, de akkor egy valaha társadalminak szánt, azaz saját koráról szóló regény történelmi regénnyé öregedhet? Gárdonyi Zéta személyével egy igen jó emlékezőtehetséggel megáldott, művelt főhőst hoz elénk: valakit, akinek szavában az olvasó megbízhat, hiszen kitűnő a memóriája, rengeteget olvasott, és nagyszerűen tudja kifejezni magát. A megfigyelései nyilvánvalóan pontosak, hiszen tehetséges, kiemelkedő észjárásáról beszél mindenki. Miért éppen ilyen főszereplőt állít Gárdonyi a regény élére?

Raffaello Santi:
Attila Róma előtt,
Palazzi Pontifici,
Vatikán, 1514.

Olvasd tovább! Ha érdekel Attila, a hun király, akkor olvasd el Szende László cikkét „... *lenn a vízben, lenn a mélyben*” – *Egy mitikus hely: Attila hun király sírja* címmel!

A csaták

A csataleírás egyértelműen a regény egyik szervező elve, a szöveg hadtörténetileg pontos és korhű a ruhák, a fegyverzet, a harcmódor részletes ábrázolásával kapcsolatban.

„A magyar történetírásban Hunfalvynak Batu káni szerepe volt: földült és elégetett minden hagyományt. A hun rokonságot merőben megtagadta, s Atilla magyar dicsőségét beledobta az Akadémia szemetesládájába.”
(Gárdonyi Géza jegyzete)

Olvasható a könyv úgy is, mint korhű, érdekes történelemlecke, amelynek során megfigyelhetjük, milyen harcba indulni a Római Birodalom ellen, megismerkedhetünk a hunok társadalmi berendezkedésével, harcazatával, mindennapjaikkal. De átélhetők-e a leírások mai szemmel?

Attila, hun király (406 körül–453)

Gárdonyi regényírói módszere az alapos felkészülés első lépésével kezdődött. Az *Egri csillagok* alkotásakor a helyszínt is alaposan tanulmányozta, a helytörténeti gyűjtemény munkája szolgált alapjául. Az *Isten rabjai* című, Szent Margit életéről szóló regénye olyan alapos kutatások eredménye, amelyek alapján később a régészek újabb területeket tártak fel a korabeli kolostorból és kápolnából.

A csaták leírásait Gárdonyi a csatában résztvevők csoportjainak leírásaival, sőt, kis képekkel, „pillanatfelvételekkel” teszi színesebbé: látszik, hogy Zéta történetíró, mindent felismer, mindenkit megnevez és jókedvvel adja tovább a tudását. Lássunk néhány jellemző sort a csatát megelőző „képeskönyvből”, a résztvevők felsorolásából!

„Aztán jött a vad bellotonok nagy hadserege. Szakálluk mellig érő. Parittyával lőnek íj helyett, s persze éles követ. Sípólva, danolva jöttek.”

„Jöttek a scirek, fehér arcú, szikár, nagy csontú nép. Azoknak is széles szekerce függött a nyergükön. Íjaik kettős hajlásúak. Asszonyt nem hoztak magukkal.”

„Jöttek a herulok. A világ leggyorsabb lovasai ők. Nem irgalmaznak senkinek, de maguk se könyörögnek kegyelmet soha. A zászlójuk csupa halálzó.”

„Jöttek a szarmaták. Szoknyás férfiak. Egy nyelvűek a hunnal. Zömök termetű, rövid nyakú nép. Lándzsájuk állati szarvából

készült. Fegyveres nők is jöttek velük, víg nótázással; párdúcizomzatú, macskaszemű hölgyek. Azok pajzsa darvak háti bőréből készült, sisakjuk pedig fából. A szarmaták úgy isszák a lóvért, mint mi a bort. Vadbőrszagú nép, mint a többi.”

„Végül beözönlött mind a hun nép, a fekete hunok és fehér hunok. Az utóbbiakat hunugoroknak, hungaroknak is nevezik, fele részben meg magukat magyaroknak mondják, mert a Magyar nevű család van köztük legjobban elszaporodva. Akkor láttam csak, hogy a fehér hunok nem csupán a ruhájukért viselik a fehér nevet, hanem azért is, mert az arcuk fehérebb a fekete hunokénál. A hajuk gesztenyeszínű, néha szinte szőke. A fekete hunok haja mind koromszín fekete. Csáthnak bizonyára hunugor volt az első felesége, mert Emőkének is a haja gesztenyeszínű. Ó, gyönyörűm, hol van már a te gesztenyeszínű szép hajad!...”

Felemelkedéstörténet – hullámhegyek és hullámvölgyek

Ha Zéta sorsát nézzük: tele van borzalmakkal. A felemelkedése az első oldalon már szerepel – mégis a története a rabszolgasággal indul. Ezzel a szerző eléri, hogy az olvasó sajnálja, együtt érezzen vele, mégis felnézzen rá.

Prizkosz rétor valóban létező személy volt, aki valóban járt egy követség tagjaként Attila udvarában – erről egy nyolckötetes műben számolt be, amelynek fennmaradtak másolatok formájában részletei. A regényben kirajzolódik a filosz, azaz a tudós ember és a katona ellentéte a rabszolgát birtokló tulajdonosok által: melyik társadalom melyiket emeli maga fölé?

Than Mór: Attila lakomája, 1870.,
A kép jobb oldalán, kis takarásban, fehér ruhában,
saját könyvével kezében láthatjuk Priszkosz rétort.

Mitől jó egy diplomata?

Szedjük össze, mit mondanak Zétáról – mitől lesz ő jó követe, diplomatája a korának? Milyen tulajdonságai vannak? Talán furcsa, de bizony a diplomaták ma is ugyanezekkel a képességekkel kell, hogy rendelkezzenek. Tégy egy jelet amellé a sor mellé, ami nem csak Zéta, de a te erősséged is lehetne! Szerinted jó diplomata válna belőled?

Jó nyelvérték

Gyors tanulás

Alkalmazkodókészség

Kiváló memória

Mások helyzetének gyors felmérése

Humor

Bátorság

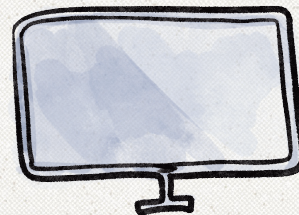
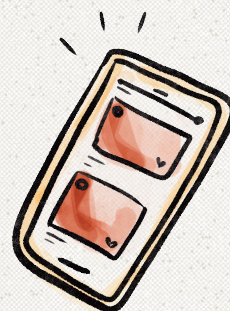
Záró kérdések

El tudsz képzelni egy olyan világot, amelyben nemhogy mobiltelefon, internet, tévé, rádió sem volt, hanem más szórakozási lehetőség sem nagyon? Egészen más volt az emberek képalkotása, gondolkodása. Másképp olvastak, hiszen más volt a tudásanyag, mások a tapasztalatok.

Te hogyan olvasod most Gárdonyi sorait?
Történelemkönyvként?
Szerelmi regényként?
Vagy esetleg értetlenül állsz az egész előtt?

Tovább megyünk: elhiszed neki, amit leírt?
Átélnél neked Zéta szenvedése a csatában, teljesnek látod a szerelembe esés történetét?
Te mit gondolsz Zétáról?
Változtatott rajtad az, hogy elolvastad a történetét?
Tanultál, tapasztaltál a sorok hatására?

Egyetértesz Karafiáth Orsolya költő szavaival?
„Minden könyv hozzánk tesz valamit.”

Játék!

Mit gondolsz, mi történt volna Zétával, ha Emőke nem hal meg, hanem az utolsó pillanatban visszatér hozzá, és elismerve a férfi szerelmét: megszökik vele a hun táborból?

Írd meg a történetüket!

Olvass tovább!

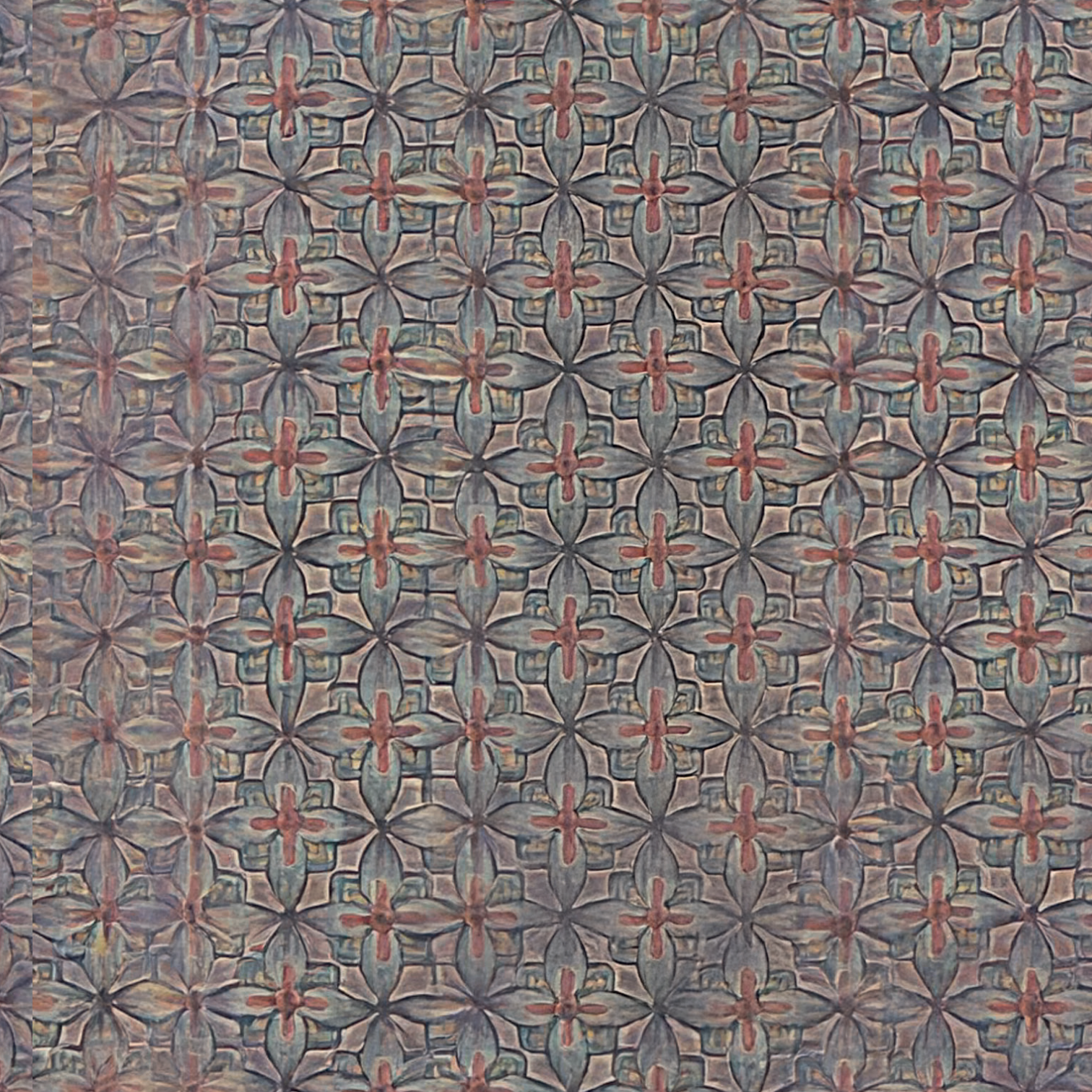
Eisemann György: A láthatatlan ember és a látható nyelv. Gárdonyi Géza regényéről. In: *Mesterkönyvek faggatása. Tanulmányok Gárdonyi Géza és Bródy Sándor művészetéről.* Bednatics Gábor, Kusper Judit (szerk.), Budapest, Ráció Kiadó, 2015. 45–60.

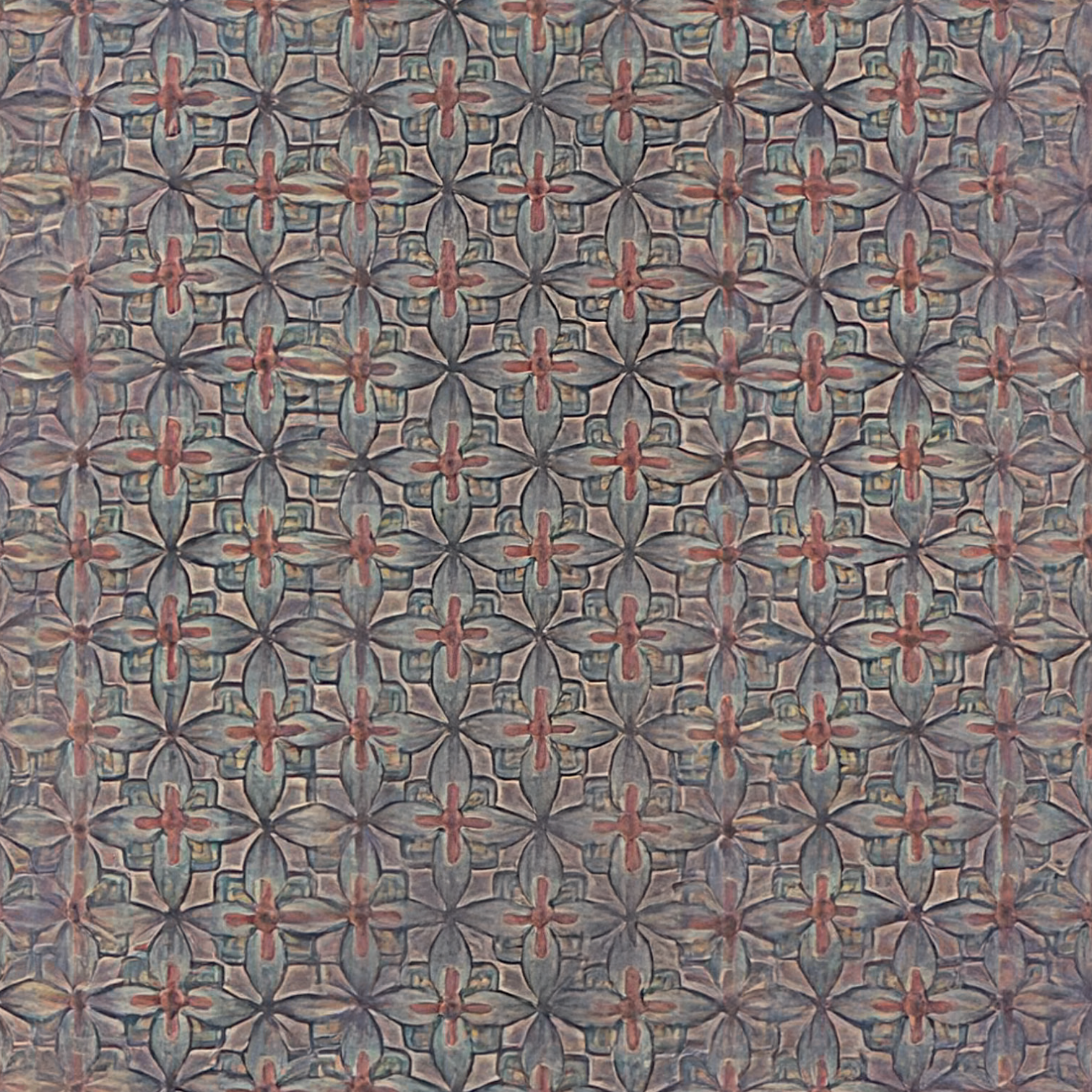
Kovács Gábor: Kánonok konfliktusa a regényben. A saját szöveghagyományát megteremtő mű (Gárdonyi Géza: „A láthatatlan ember”). In: *Kánon és komparatistika – tanulmánykötet a kelet-közép-európai többszölamúságról.* Földes Györgyi, Szávai Dorottya (szerk.), Budapest, Gondolat Kiadó, 2009. 159–170.

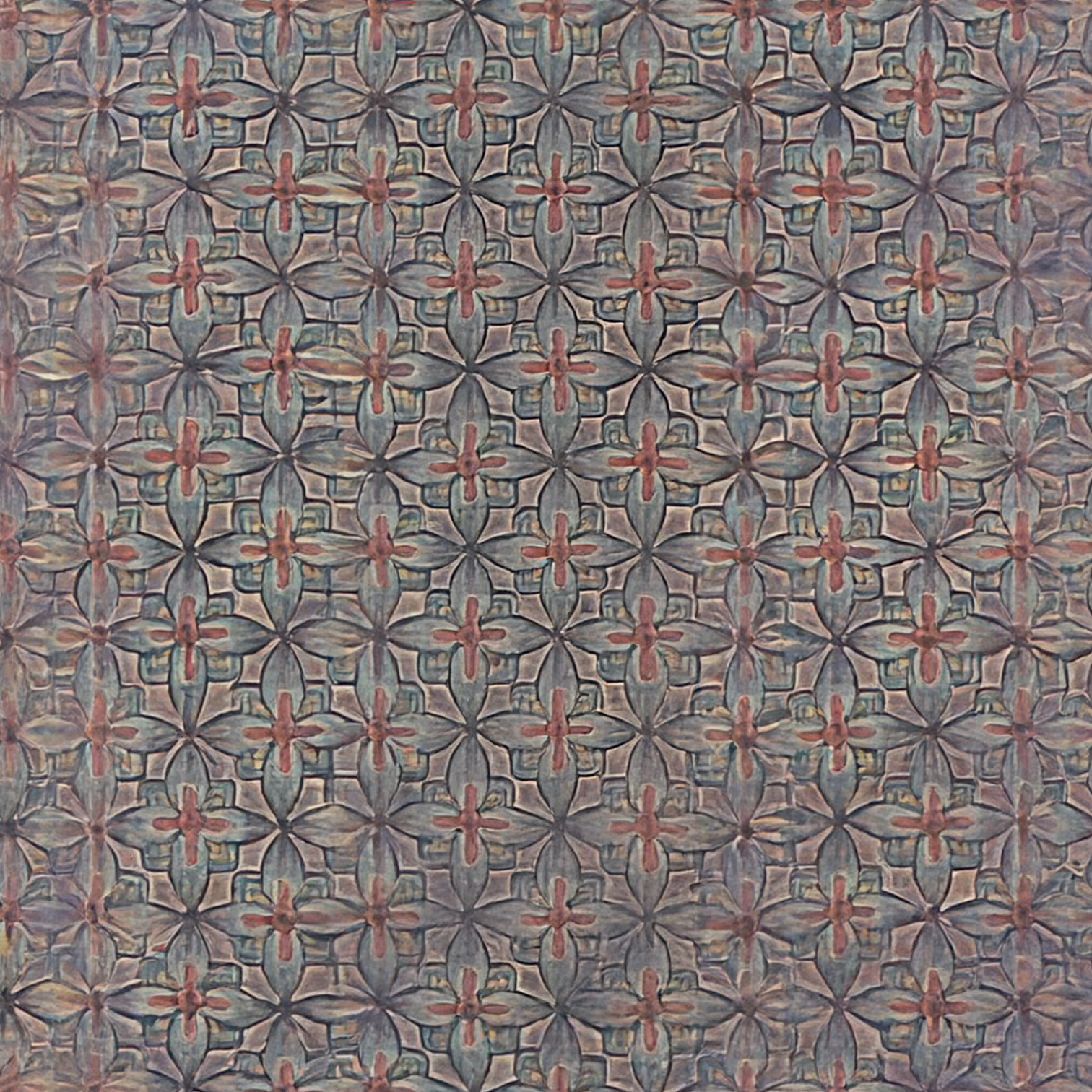
A borítón és kiadványban a 4-12, 22., 24., 27-28, 32-35, 43., 46. és az 50. oldalon megjelenő képek és képrészletek forrása: László Gyula: *A láthatatlan ember*, Magyar Diafilmgyártó Vállalat, 1958.

A 41. oldalon található mű forrása:
Vende Ernő: *A magyar történelem képekben*, Atheneum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat kiadása, Budapest, 1905. 6.

A Program munkatársai mindent megtettek, hogy a jogvédelem alatt álló szöveges és képi dokumentumok közléséhez a jogtulajdonos engedélyét megszerezzék. Kérjük, ha ezzel kapcsolatban bármilyen mulasztást tapasztalnak, mindenképpen jelezzék!

mm

MÉG TÖBB ÉRDEKESSÉG VÁR RÁD,
HA BEOLVASOD A QR-KÓDOT.